

eul_wid: qwm-aq

Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ · Aristides the Orator

Funeral Oration for Eteoneus

εἰς Ἑτεωνέα ἐπικήδειος

Period: *Ῥωμαϊκή* [Roman](#)
Dialect: *Ἀττικίζουσα* [Atticizing](#)
Domain: *Ῥητορική* [Oratory](#)
Format: *Λόγος* [Oration](#)

[25] Ἡ μὲν ἐπίδειξις οὐδαμῶς εὐτυχῆς οὐδὲ κατ' ἐλπίδας, ἀναγκαία δὲ τῆς τε πόλεως ἕνεκα καὶ τῶν οἰκείων τῶν Ἑτεωνέως καὶ προσέτι γε ἡμῶν αὐτῶν παραμυθίας. οἶμαι δ' εἰ καὶ μήπω πρόσθεν θρήνοι κατ' ἀνθρώπους ἐνομίσθησαν, νῦν γε ἐπὶ τῷδε δικαίως ἂν ἄρξασθαι. τί γὰρ οὐκ ἂν τις ὁδύραιτο; πότερον τὴν ἡλικίαν ἢν ἔχων οἴχεται καὶ τὴν ἀνδρείαν ἢ κέκρυπται κακῶς, ἢ τὴν σωφροσύνην ἢς οὐδ' ἂν παράδειγμα ῥαδίως εὔροι τις, ἢ τὰς ἐλπίδας ὧν στέρεται μὲν αὐτὸς, στέρονται δὲ οἰκέται καὶ φίλοι καὶ πόλις καὶ πᾶν ὅσον εἰς τὴν νῦν Ἀσίαν τελεῖ; ποῖος ταῦτα Σιμωνίδης θρηνήσῃ; τίς Πίνδαρος ποῖον μέλος ἢ λόγον τοιοῦτον ἐξευρών; τίς Στησίχορος ἄξιον φθέγγεται τοιοῦτου πάθους; ποία δὲ δύσηρις Θετταλὴ τοσοῦτον πένθος ἐπένθησεν ἐπ' Ἀντιόχῳ τελευτήσαντι, ὅσον νῦν μητρὶ τῇ τούτου πένθος πρόκειται; οὐ μὴν ἀρκέσει σιωπῇ θρηνεῖν, οὐδ' ὅσον βοῶντας τοῦνομα, ἀλλὰ τι καὶ κόσμου τῷ θρήνῳ προσέσται. [25]

76 τί γὰρ καὶ φοβηθησόμεθα μὴ λέγοντες ψευσώμεθα οὗ τὸ μὲν γένος τοσοῦτον πρῶτον ἔν τε τῇ πόλει καὶ τῇ Ἀσίᾳ, ὥστε μὴδ' ἂν ἔν' ἀμφισβητῆσαι πάντες γὰρ ὡς εἰπεῖν καθ' ἓνα πρωτεύουσι καὶ μὴν τῷ γε πρὸς πατρός τὸ πρὸς μητρὸς ἐφάμιλλον. αὐτοὶ δὲ οἱ γονεῖς ὁ μὲν ἀνδρῶν γνωριμώτατος, ἡ δὲ γυναικῶν σωφρονεστάτη, ἀλλὰ καὶ εἰς παίδων τῶν αὐτῆς ἐπιμέλειαν κρείττων ἢ γυνή. τροφή δὲ καὶ φύσις ἀξία τῆς γενέσεως, ὧ γὰρ τροφὸς μὲν καὶ φύλαξ ἡ μήτηρ, σῶμα δὲ καὶ ψυχὴ πρέποντα ἀλλήλοις. ἰδεῖν μὲν γε κάλλιστος καὶ μέγιστος καὶ τελεώτατος τῶν ἐν τῇ ἡλικίᾳ καὶ πλεῖστον ἡδονῆς τῷ θεωμένῳ προσβάλλων, τὸν δὲ τρόπον κοσμιώτατος καὶ ἐλευθεριώτατος, μεγαλοπρεπείᾳ μετ' ἀφελείας ἐμπρέπων, ὥστ' οὐκ ἦν εἰκάσαι πότερον παῖς ἐστὶν ἢ νεανίας ἢ πρεσβύτες. τὸ μὲν γὰρ ἀποίητον παιδὸς, ἡ δὲ ἀκμὴ νεανίου, φρόνησις δὲ πρεσβύτου. ἦν δ' ἀγασθῆναι τῆς μὲν συνέσεως τὸ μηδαμῇ θρασὺ μηδὲ ἰταμὸν μηδὲ αὐθαδὲς, ἀλλ' ἐν σχολαίῳ τῷ ἥθει τὸ ἀγχίνου ἐῖναι, τῆς δ' αὖ σωφροσύνης τὸ μηδαμῇ νωθρὸν μηδὲ ὑπτιον μηδὲ ναρκῶδες, ἀλλ' ὥσπερ ὥρας ἡρινῆς εὖ κεκραμένης ἐξ ἴσου τὴν ὀξύτητα τῇ πραότῃ καθεστάναι, καὶ μήτε τὴν σωφροσύνην μήτε τὴν χάριν εἰς ἄλληλα βλάπτεσθαι. ὅς γε τῆς μὲν μητρὸς οὕτως εἶχετο ὥσπερ οἱ πρὸς τῷ μαστῷ παῖδες, τὸν δὲ ἀδελφὸν ὡς παῖδα ἡσπάζετο, τῶν δὲ μαθημάτων οὕτως εἶχετο ὥσπερ οὐκ ἐξὸν ἄλλως αὐτὸν ζῆν. ἃ δ' ἤκουσε παραχρῆμα ἠπίστατο, ἰδὼν δ' εὐθὺς ἂν ἔγνω ποῖός τις ἀνὴρ καὶ πότερον ἀσπάζεσθαι χρὴ ἢ φυλάττεσθαι. νομίσας δ' εὖ ἔχειν τὸ Ὀμηρικὸν τὸ „Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη“, καὶ τοὺς διδασκάλους τοὺς πολλοὺς εἰς ἀμαθίαν μᾶλλον φέρειν, προείλετο μὲν διδάσκαλον ἐξ ἀπάντων ὄντινα δὴ καὶ προείλετο, οὐ γὰρ ἔμοιγε εὐπρεπέστατόν ἐστι λέγειν, τοῦτ' οὕτως προσέκειτο

ὥστε ἅπαντα πράττων ὅσα τὸν φιλομαθέστατον καὶ φιλοστοργότατον προσῆκεν οὐδεπώποτε ἔδοξεν ἑαυτῷ τῆς ἀξίας ἐγγὺς εἶναι. ^[5]

77 καὶ συνὼν μὲν γε οὕτως ἔχαιρεν ὡς μόνον τοῦτον βιώσιμον ὄντα αὐτῷ τοῦ βίου τὸν χρόνον· εἰ δέ τι κωλύσειεν, ἡνιᾶτο μὲν, ἡτιᾶτο δ' οὐδεπώποτε. Ἀκροώμενος τοίνυν οὕτως σφόδρα τῶν λόγων ἦν ὥστ' οὐκ ἐσχόλαζεν ἐπαινεῖν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, οὕτως ἐκείνῳ ἤρκει δέχεσθαι τὰ λεγόμενα, τῷ σχήματι καὶ τῷ νεύματι καὶ τῇ φαιδρότητι τὴν χαρὰν ἐμφανίζοντι, ἣν ἐπὶ τοῖς λόγοις εἶχεν. ἀεὶ δ' ἂν εὗρες αὐτὸν ἢ βιβλίον μεταχειριζόμενον, ἢ λόγους ποιοῦντα, ἢ τὴν μητέρα εὐφραίνοντα οἷς διηγείτο, ἢ οἷς ἐπεδείκνυτο, πάντως δ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πᾶν πράττοντα ὃ καὶ γραφῇ μιμήσασθαι κάλλιστον ἦν. ἃ δὲ τοῖς ἐνταῦθα ἤκουσιν ἡλικίας ἐφ' ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ἐκάστη παίζεται, ταῦτ' ἐκείνῳ καθάπερ μῦθοί τινες ἦσαν. ἀλλὰ γυναικῶν μὲν μία σύσσιτος ἦν ἡ μήτηρ, παίδων δὲ εἷς ἀδελφός, φίλοι δὲ οἱ ταῦτα προηρημένοι καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς συνιόντες λόγους· ὃ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων. ἄγαλμα δ' ἂν τις ἔφησε τῆς Αἰδοῦς αὐτὸν εἶναι, ᾧ γε τὰ μὲν πολλὰ σιωπᾶν ἐξήρκει, εἰ δέ τι φθέγγοιτο, ἔδει φλέγεσθαι. οὐκ οὐκ ἄλλως γ' ἂν ἤκουσας αὐτοῦ φωνήν, ἀλλὰ χρῆν ἢ ἐρυθρίασαντα εἰπεῖν, ἢ εἰπόντα ἐρυθρία· οὕτως ἀθέατος καὶ ἀνήκοος καὶ ἄπειρος ἀπάντων τῶν αἰσχίστων διεβίω. λόγους δὲ καὶ παιδεῖαν εἶδε μόνα, ὃς καὶ τελευτῶν εἰς ταῦτα ἐτελεύτησεν, πανηγυρικὸν καὶ μελέτας βοῶν. ᾧ πάντα σὺ κάλλιστε παίδων, ᾧ τῆς μὲν προσηκούσης ἡλικίας οὐκ ἐπιλαβόμενος, τῆς δ' ὑπαρχούσης σεμνότερος καὶ πρεσβύτερος φανείς, σὲ ποθοῦσι μὲν ἡλικιωτῶν χοροὶ, ποθοῦσι δὲ πρεσβύτεροι, ποθεῖ δὲ ἡ τὰ μέγιστα ἐπὶ σοὶ πόλις ἐλπίσασα, ἣν σὺ πρώην πρώτα δὴ καὶ τελευταῖα εὐφρανας. ^[5]

78 μητρὶ δὲ ποῖαι νύκτες, ἢ τίνες ἡμέραι λοιπὸν, ἢ πρὶν μὲν ὡς καλλίπαις ἦδετο, νῦν δ' ἐξελήλεγται ὡς δυστοκήσασα. ᾧ κύκλοι μὲν ὀφθαλμῶν ἐκείνων κεκλειμένοι τὸν ἅπαντα ἤδη χρόνον, κεφαλὴ δὲ ἡ πρότερον χαριστάτη νῦν ἐν κόνει. χεῖρες δὲ ἀφανεῖς. ᾧ πόδες οἷον φέροντες τὸν δεσπότην ὑπεδώκατε. ᾧ νυμφίου τ' ἐλεινότερος ἄρτι καομένου καὶ στεφάνοις μᾶλλον πρέπων ἢ θρήνοις, οἷαν ἐν ὥρᾳ τὴν ἁωρίαν ἐκίνησας, ὡς πρὶν ὑμέναιον ἀσθῆναί σοι καιρὸν εἶναι τοὺς θρήνους ἄδειν κατέλαβεν. ᾧ σχῆμα κάλλιστον. ᾧ φθέγμα κοινὸν τοῖς Ἑλλήσιν αὐξανόμενον, οἷχει δὴ προοιμιασάμενος, τοσοῦτον εὐφράνας ὅσον λυπῆσαι μειζόνως. ἐπέρχεται μοι τὸ τοῦ Πινδάρου προσθεῖναι, Ἄστρο τε καὶ ποταμοὶ καὶ κύματα πόντου τὴν ἁωρίαν τὴν σὴν ἀνακαλεῖ. ᾧ τοῦ δευτέρου πτώματος, οἷος ἐφ' οἷῳ τῷ νέῳ κείσαι. ᾧ τῆς ἐπιθήκης, οἷον αὖ τὸ δεύτερον ἡμῖν ἔσεισεν. ᾧ τοῦ τραγικοῦ δαίμονος, ὃς προδείξας ἀρτίως βουλευτήρια καὶ λόγους καὶ ζῆλον καὶ χαρὰν πόρρω τούτων ἐν βραχεῖ τὸ δῶμα κατέκλεισεν. ᾧ συμφοραὶ κοινὰ λογίων καὶ χθονίων θεῶν. τί ποτε καὶ ἀποκρίνωμαι πρὸς τὰ ψηφίσματα; ἢ τοῦτο ὅτι Ἑτεωνεύς οἷχεται παρὰ τοὺς κρείττονας; ᾧ δεξιώτατε παίδων, οἷόν σοι πέμπω βιβλίον, οἷων τὰ νῦν ἀπολαύεις λόγων. Ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ ἐν τραγωδίᾳ τινὶ ὡς ἀληθῶς μεταξὺ τῶν ὀδυρμῶν δοκῶ μοι κατακούειν φωνῆς ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ τινος μεταβάλλοντος τὸν θρήνον εἰς εὐφημίαν, ὡδὶ λέγοντος, παύσασθε ᾧ ἄνθρωποι, οὐκ οἰκτρὸς ὁ παῖς, μᾶλλον δὲ ἀνὴρ, οὐδὲ ἐλεεῖσθαι δίκαιος τῆς πορείας ἣν ἐστείλατο, ἀλλ' εἴπερ τις ἄλλος ἔχει καλῶς γε δὴ τὰ ἀνθρώπεια. ^[30]

79 οὐ γὰρ Κωκυτὸς οὐδὲ Ἀχέρων τοῦτόν γε εἰλήφασιν, οὐδὲ θήκη κρύψει παραλαβοῦσα, ἀλλ' εὐκλεῆς καὶ ἀγήρως ἤδη τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον περιείσιν ἥρως, Κυζίκου πάρεδρος, τιμηθεὶς ὑπὸ Ἀπόλλωνος πατρῷου κατὰ ταῦτα Ἀμύκλα καὶ Ναρκίσσῳ καὶ Ὑακίνθῳ καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος ἐπὶ εἶδει καλῷ κρείττονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἀρετὴν ἐκτήσατο. ἐτέραις οὖν ἤδη τιμαῖς αὐτὸν τιμητέον καὶ ἐτέρως παραπεμπτέον, ὡς κρείττω δακρύων ὄντα καὶ τὴν ἀποικίαν οὐκ ἄνευ θείας μοίρας πεποιημένον. πάντως δὲ ἡ μὲν τελευτὴ κοινὸς ἅπασιν ὅρος πρόκειται, τὸ δὲ τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα μετ' εὐκλείας καταλῦσαι θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις ἄμειμπτον.

τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ πάντας, ἀλλ' ὀλίγοις δὴ τισι τῶν πάντων ἀπεδόθη. βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχύς καὶ οὐ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀριθμοῦ λόγον, ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τιθωνὸν λέγῃ τις ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς γενεὰς διαρκέσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους τοὺς χρόνους συνθεῖς εὐρήσεις ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος ἢ ὅσον εἰπεῖν. οὐ δεῖ δὴ φιλοψυχεῖν οὐδὲ τὴν εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἴ τις ὡς πλεῖστα ἔσχε πράγματα, οὐδ' εἴ τις τοῦ μακροῦ γήρως ἀπέλαυσεν, οἷα δὴ ἀπολαύειν εἰώθασιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἡγεῖσθαι τούτῳ κάλλιστ' ἔχειν ὅστις τὴν δοθεῖσαν ἑαυτῷ τοῦ βίου μοῖραν ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέπλησε καὶ ὅστις ὥσπερ ποιητῆς ποθούντων ἀκούειν ἔτι καὶ ὁρᾶν κατέλυσε τὸ δρᾶμα. ὁδὶ δὲ εὐδαίμων τε καὶ ζηλωτὸς ἅπασι καὶ νεωτέροις καὶ πρεσβύταις πορεύεται, τοσαῦτα ἀπολαύσας τοῦ βίου, ἐφ' οἷς μόνοις εὐκτὸν ἦν γεννᾶσθαι, ἀπαθὴς κακῶν, ἄπειρος πραγμάτων, εὐκλεῆς, ἐν λόγοις καὶ μαθήμασι καὶ ἐπαίνοις τραφεῖς, ἀπὸ τῆς φίλης καὶ ὁμοσκήνου μητρὸς, στειλάμενος παρὰ τὴν ἀρχαίαν μητέρα. εἰ δέ τῳ μὴ ἱκανῶς δοκεῖ τῆς δόξης ἀπολαῦσαι, ἀναπληροῦν χρή νῦν ἐπικοσμοῦντας ὡς ἥρωα. ἀπόντων δὲ ἐν ἀσφαλεῖ τῶν ἐπαίνων ἤδη ταῦτα χρή δοκεῖν ἀκούειν τῶν κρειττόνων, καὶ οὕτως ἔχοντας τῆς ἀληθείας ἂν μᾶλλον τυγχάνειν νομίζειν ἀκεῖνῳ ποιεῖν κεχαρισμένα. ^[30]

- 80 καλὸν δὲ καὶ ἐν σχολίοις ὥστε Ἀρμόδιον ἄδειν „Οὐ τί που τέθνηκας“ λέγοντας, ἀλλ' εἴπερ τις ἄλλος ἐν μέσοις ἀναστρέφει τοῖς εἰδόσι καὶ πολίταις καὶ ξένοις. ὧ βιουὺς μὲν ὡς ἐν ἱεροῖς καὶ τελευτήσας κρεῖττον ἢ κατ' ἄνθρωπον. ὧ κόσμος καὶ φίλοις καὶ γένει καὶ πόλει, ὧ πρῶτα τῆς καθ' ἡλικίαν ἀρετῆς ἔχων. τάδε σοι τὰ παρ' ἡμῶν, τὰ δὲ λοιπὰ μελήσει τῇ πόλει κοινῇ. ^[10]